

SECRETARIUS LITURGIÆ
Ordinis Cisterciensis

Liturgikus körlevél 2015-1

Heiligenkreuzi Apátság, 2015 Karácsonyán

Kedves Testvéreim!

2015-öt írunk. Pontosan 900 évvel ezelőtt alapították meg első monostorokként Morimond-ot és Clairvaux-t. Igen nagy jelentősége volt mindkét apátságnak Rendünk életében. Ezzel a két évfordulóval így tulajdonképpen egész Rendünket ünnepeljük, hiszen a legtöbb monostor ennek a két apátságnak köszönheti létét.

Az idén kaptam meg először azt a feladatot, hogy egy liturgikus levéllel forduljak mindnyájukhoz. Hálás szívvel emlékezem meg azonban itt valakiről, aki egészen a közelmúltig a Liturgikus Titkárság vezetője volt, s aki számos liturgikus körlevelet is megfogalmazott: Alberich Altermatt atyáról, az Hauterive-i Apátságból. Hihetetlen mindaz, amit ő az évtizedek során, Rendünk liturgikus munkáját illetően végbevitt. A Liturgikus Bizottság elnökeként 1998-ban megjelentette az új Rituale Cisterciense-t. Ezzel pedig olyasvalamit valósított meg, amit a II. Vatikáni Zsinat óta sok rend még nem teljesített. Ám ez csak egyetlen példa mindarra, amit Alberich atyának köszönhetünk. Az elmúlt évben abban az örömben részesülhettem, hogy előadóként is találkozhattam vele a Monasztikus Képzés Kurzusán. Felejthetetlen élmény volt látni, milyen ragyogó lesz a tekintete, amikor a liturgiáról kezd beszélni.

Liturgikus Titkárság

Rendünk Generális Káptalana az idei évben úgy döntött, hogy a Liturgikus Titkárság lényegében megőrzi régi szabályrendeleteit, miközben kis mértékben át is dolgozza azokat. A Liturgikus Titkárság mostantól fogva már nem egy titkárból és két munkatársból áll, hanem már csak a titkárból, akinek azonban lehetősége van arra, hogy a Renden belül munkatársakat keressen magának. Ezt a titkárt továbbá már nem a Rendi Szinódus, hanem a Generális Apát tanácsa választja meg. A titkár feladatai továbbra is a következők:

1. Liturgiával kapcsolatos kérdéseket dolgoz ki, amelyeket azután a Generális Káptalan és a Szinódus elé kell terjesztenie.
2. A liturgia kialakításában segítséget nyújt és javaslatokat kínál monostorainknak. Azt is lehetővé teszi számukra, hogy maguk is részt vegyenek az Egyház és a monasztikus rendek kezdeményezéseiben. Ennek elsődleges eszközei a körlevelek, amelyeket időszakosan minden monostornak megküldenek.

3. Gondoskodik arról, hogy „A Ciszterci Rend liturgikus direktóriumát” évenként kiadják.
4. Támogatja és előmozdítja a szerzetestestvérek és szerzetesnővérek liturgikus képzését.
5. Támogatja és előmozdítja, hogy a saját, liturgikus szövegeket lefordítsák népnyelvre.
6. Figyelmesen és körültekintően együttműködik a Rend minden Kongregációjával. A monasztikus intézményekkel, mindenekelőtt pedig a ciszterci családdal megbeszéli, megvitatja a közös liturgikus kérdéseket.
7. A Szinódus és a Generális Káptalan elé terjeszt egy, a Titkárság tevékenységeivel és javaslataival kapcsolatos beszámolót, és amennyiben szükséges, jóváhagyását is javasolja.

A titkár feladataival engem bíztak meg. Bizonyára hasznos, ha először egészen röviden bemutatkozom. A nevem P. Coelestin Nebel. 1988-ban, Bécs közelében születtem. 2007-ben léptem be a Heiligenkreuzi Apátságba. 2010-ban kezdtem meg erdőgazdálkodással kapcsolatos tanulmányaimat, amelyeket 2015-ben fejezhettem be. Az évek során a könyvkötészetben, a scriptoriumban, a sekrestyében és a mosodában tevékenykedtem. 2011 óta én vagyok a szertartásokért felelős testvér (szertartó). 2015 augusztusától a Monostor erdőgazdálkodásában is részt veszek. Nem vagyok sem pap, sem teológus. Az évek folyamán azonban viszonylag intenzíven beleáshattam magam a ciszterci liturgia gyakorlati szempontjaiba.

Most azelőtt a feladat előtt állok, hogy Rendünk liturgikus munkáját összehangoljam, a liturgikus kérdésekben pedig Rendünkön belül illetékes személyként rendelkezésre álljak. Rendünknek több mint száz monostoravan, számos Kongregációval. Monostorainkban nagyon sok különböző nyelvet beszélnek. Be kell ezért vallanom, hogy ezt a feladatot egymagam nem tudom teljesíteni, ami azt jelenti, hogy szükségem van segítségre. Szeretnék tehát minden olyan ciszterci szerzetest meghívni az együttműködésre, aki saját monostorában felelősséget hordoz a liturgiában, aki a liturgiatudomány területén tanulmányokat folytatott, aki liturgikus könyveken dolgozik, vagy dolgozott, és mindenkit, aki a liturgia iránt érdeklődik.

Mindenki számára elérhető vagyok, aki kész az együttműködésre, de azok is megtalálhatnak, akikben kérdések merülnek fel a liturgiával kapcsolatban:

postacím: Stift Heiligenkreuz, Markgraf-Leopold-Platz 1, 2532 Heiligenkreuz, Austria
e-mail: liturgia@ocist.org
telefon: +43 680 44 64 364 (mobil) vagy +43 2258 8703 (a Monostor portája)

Magam csak németül beszélek és valamennyire angolul. Munkámat nagyon megkönnyíti, ha ezeken a nyelveken írnak nekem. Amennyiben más nyelven fordulnak hozzám, először is fordítót kell majd keresnem, ami hosszadalmasabbá teszi a válasz kidolgozását.

Az idei Generális Káptalan majdnem egy egész napot szentelt a liturgia témájának. Először is M. Christiane Hansen (Helfta) mutatta be a liturgiával kapcsolatos körkérdés eredményeit, ami gyakorlatilag a jelenkori ciszterci liturgiát dokumentálja és teszi nyilvánvalóvá. Szeretném itt neki szívből megköszönni nagyszerű munkáját, amelynek eredményei nagy érdeklődést keltenek. Ezekből az eredményekből az alábbi négy pontot emeltem ki, amelyeket alaposabban is megvitattam.

1. A legtöbb közösségben 5-10 személy ünnepli a kórusban a liturgiát.
2. A liturgia nyelve: hétköznapiakon a monostorok hetvenöt százalékában az ország nyelvén imádkozzák a zsoltárművet.
3. Zsoltárbeosztás: a Rendben belül legalább kilenc különböző zsoltárbeosztást használnak a monostorokban, amelyeket sokszor kevernek is. A leggyakrabban a római zsoltárművet (*Liturgia Horarum*) zsoltárbeosztása szerint imádkoznak a közösségek.
4. Könyvek: a monostoroknak több mint huszonöt százaléka saját készítésű liturgikus könyvekből imádkozik. Sok közösség a Westmalle-i, régi liturgikus könyveket használja (legalábbis részben), különösen akkor, amikor gregorián kottáról van szó.

Rendünk nagyszámú liturgikus nyelve és a használatban lévő különféle zsoltárbeosztások miatt egyre nehezebben adhatunk ki központilag olyan könyveket, amelyeket az egész Rendnek szánunk. Ezen a ponton az egyes monostoroknak, a mindenkori kongregációknak, vagy a nyelvcsoporthoz kell cselekedniük. De mivel ez a feladat számos monostor erejét meghaladja, sokkal szorosabban össze kellene kapcsolódnunk, és jobban együtt kellene működni egymással annak érdekében, hogy ilyesmi megvalósulhasson. Egy ilyen összekapcsolódást, egy hálózat kialakítását én magam nagyon a szívemen viselem. A Westmalle-i Apátság ma már sajnos nem készít liturgikus könyveket a ciszterci család számára. Már csak sört gyártanak. Mindnyájan ismerjük azonban a Westmalle-i, minőségi liturgikus kottákat, amelyeket még napjainkban is sok monostorban használnak. Rendünk azonban a II. Vatikáni Zsinat óta nem tudott már olyan liturgikus könyveket kiadni, amelyek a következő liturgikus nemzedéknek is át tudnák hagyni saját ciszterci hagyományukat. Ezt sajnálatosnak tartom. Különösen is fájdalmas megállapítani, hogy a jelenlegi liturgikus rend sem a *Graduale Cisterciense*-t, sem az Antifonárium-ot nem tartja szem előtt. Sok monostor felismerte ezt a visszasságot, és saját monostora számára liturgikus szövegeket alkotott. St. Marienstern (Németország), Boulaur (Franciaország), San Bernardo Chiaravalle (Olaszország), Waldsassen (Németország), Helfta (Németország), Sticna (Szlovénia), Hauterive (Svájc), Heiligenkreuz (Ausztria) és sok más, számomra ismeretlen monostor bevitte már a számítógépbe az egyházi év latin himnuszainak és antifonáinak egy részét, vagy szinte mindegyiket. Ez egy évekig tartó, egyedül végzett munkát jelentett, amelynek elvégzésében a monostorok nem működtek együtt. Fontoljuk csak meg, hogy mennyi munkát fektettek bele. Ha időben beszéltek volna egymással, sokévi munkától megkímélhették volna magukat. Újfajta együttműködésre van tehát szükségünk azért, hogy a jövőben egyesíteni és összpontosítani tudjuk energiáinkat, s hogy fáradozásaink az egész Rend számára gyümölcsözőek lehessenek. Azoknak a monostoroknak is szükségük van egy ilyen hálózatra, amelyekben az ország nyelvén ünneplik a liturgiát, hogy így mindenki többet meríthessen belőle. A Generális Káptalan felismerte ezt a szükségletet, és az volt a kérése, hogy hozzunk létre egy olyan

online *Thesaurus liturgiae*-t, amelyet a Rend minden tagja használhat az internet segítségével. Mindenki feltölthetné ide, megtekinthetné itt, és letölthetné innen a liturgikus adatállományt. Továbbá egy vitafórum is rendelkezésre állna itt, ahol feltehetnénk, és főleg, ahol megvitathatnánk egymással a liturgiával kapcsolatos kérdéseinket. Már meg is tettem az első szükséges lépéseket, amelyek segíthetnek abban, hogy nemsokára létrejöjjön egy ilyen gyűjtemény. Kellő időben pontosabb információkkal is szolgálunk majd.

A Generális Káptalan ezen kívül egy *Usus Cistercienses* új kiadását is javasolta. A ciszterci szokások gyűjteményét, amely részben a középkorra nyúlik vissza és utoljára 1955-ben adták ki Casamari-ban. Ezt a könyvet hozzá kellene igazítani korunkhoz és a jelenlegi liturgikus irányelvekhez, utána pedig tájékozásként és ajánlásként kellene azt ezentúl a monostorok kezébe adni. Hálával fogadom, ha ezen a téren javaslatokat, ösztönzéseket és segítséget is kaphatok.

A liturgikus tematikáról folytatott beszélgetések során a Generális Apát Úrkét dologra hívta fel a figyelmet, amit meg szeretnék ismételni. Először is megértéssel fordult azok felé a monostorok felé, amelyek (egészében vagy részben) latin nyelven ünneplik a liturgiát. Ezeket a közösségeket azonban felszólította arra, hogy lehetőség szerint gondoskodjanak róla, hogy szerzeteseik valóban jól megtanulják a latin nyelvet. Másodszor pedig dicséretesnek találta azt a gyakorlatot, hogy sok monostorban a terciát, szextát és nónát egyaránt elimádkozzák, és nem szorítkoznak mindössze egyetlen kishórára. Ebben az összefüggésben viszont fontosnak tartja, hogy lehetőleg a maguk kánoni idejében végezzék el ezeket az imádságokat. Ha mégis összekapcsolnák őket, akkor legalább a megfelelő himnusz állítsák a órák élére. Ez azt jelenti, hogy ha pl. 12 órakor mondják el a terciát és a szextát, akkor a szexta, ne pedig a tercia himnusát válasszák.

Az egyes monostorok kérdései

Annak ellenére, hogy rövid idővel ezelőtt bíztak csak meg ezzel az új feladattal, mégis eljutott már hozzám néhány kérdés. Ezekre szeretnék röviden kitérni, és megpróbálnám őket meg is válaszolni.

• *AMária-ünnepeken elénekeljük-e a laudesben és a vesperásbana befejező Mária-antifónákat, vagy elhagyjuk?*

Annak ellenére, hogy ez a kérdés némelyeket talán meglep, egyáltalán nem alaptalan. Ebben a témában ugyanis a legkülönbélebb véleményekkel és hagyományokkal találkozhatunk. Azokban az időkben, amikor még a Szűz Mária kis zsolozsmáját imádkozták, a Mária-ünnepeken a befejező Mária-antifónát valóban elhagyták. Hiszen valamiképpen már az egész *Officium Divinum*-ot az Istenanya tiszteletére végezték el. Éppen ezért sokhelyütt ezeken a napokon is elhagyják az Istenanya tiszteletére mondott antifónát. Ezzel a gyakorlattal tudomásom szerint ma a Rend néhány monostorban találkozhatunk. Azt, hogy milyenek találjuk ezt ma, a konkrét helyzetekben kell tisztáznunk. Rómában a Generalicián mindenestre áttértek arra, hogy minden nap eléneklik ezeket a befejező antifónákat. Én azt javasolnám, hogy inkább ez a gyakorlat legyen az eligazító, leginkább azért, mert a római elrendezés szerinte kompletórium befejező Mária-antifónáját is az év minden egyes napján elimádkozzuk. Rendünk direktóriumában sem tart egyébként számon ilyen kivételt. Ezek után az sem kérdés már, hogy az Úr ünnepein (pl. február 2-án) különösen is máriás jellegű

antifónákat énekeljük a zsoltosmán, vagy sem. Természetesen minden monostor továbbra is szabadon követheti saját hagyományának útját.

• *A mi monostorunkban csak a zsoltárok előtt imádkozzuk az antifónákat. A Benedictus és a Magnificat esetében a végén is imádkozzuk?*

Rendünkben az volt a hagyomány, hogy csak a zsoltárok előtt imádkoztuk el az antifónákat. Éppen ezért *antiphon*-áról beszéltünk itt. Az is szokás volt továbbá, hogy a zsoltárok előtt az antifónák egy részét énekeltek csak el, a zsoltár végén pedig az egészet. Ezt a két formát viszont egyetlen mostani zsoltosmáskönyvben sem találjuk már meg, még a római *Liturgia Horarum*-ban sem. Ezen a ponton is kívánatos és ésszerű dolog volna talán, ha a Rendünkben meglévő ilyen hagyomány ellenére is az általános gyakorlatot követnénk.

• *Vannak-e olyan kötelező érvényű szabályozások, amelyek megmondják, hogy a szentmise mikor kell állnunk, mikor kell ülnünk, és mikor kell térdelnünk?*

A testtartásokat az *Institutio Generalis Missalis Romani 2002* (A Római Misekönyv Általános Rendelkezései) 42. és 43. pontja szabályozza. Érdemes végigolvasnunk ezt a két pontot. Én viszont egyetlen idézetre szorítkoznék csak itt, hogy feleljek a kérdésre:

„A hívek álljanak a Kezdőének elejétől, illetve a pap oltárhoz vonulásától egészen a Könyörgés (collecta) végéig, az Alleluja éneklésekor Evangélium előtt; az Evangélium, továbbá a Hitvallás és az Egyetemes könyörgések alatt; továbbá a Felajánló könyörgés előtti Imádkoztatok, testvéreim, ... felszólítástól a szentmise végéig, kivéve az alábbiakat.

A hívek üljenek az Olvasmány, a Szentlecke, a Válaszos zsoltár, a homília alatt, valamint felajánlaskor, amíg az áldozati adományok előkészítése tart, és tetszés szerint, amikor áldozás után szent csendet tartanak.

Térdeljenek átváltoztatás alatt, hacsak egészségi állapotuk, a szűk hely, a jelenlevők sokasága, vagy más ésszerű ok ezt nem akadályozza. Azok pedig, akik nem térdelnek le az átváltoztatáskor, mély meghajlást végezzenek akkor, amikor a pap az átváltoztatás után térdet hajt. [...] Ahol szokásban van, hogy a hívek a Szent vagy, ... utántól az Eukarisztikus ima végéig térdelve maradnak, ott ez a szokás dicséretesen megtartható.”

• *Amikor a templomba bevonulunk, térdet kell-e hajtánunk, vagy meg kell hajolnunk?*

Ezen a kérdésen szívesen vitakoznak. Mindkettő helyes. Az *Institutio Generalis Missalis Romani 2002* (A Római Misekönyv Általános Rendelkezései) a 274-es pontban a következőket mondja ezzel kapcsolatban:

„Ha pedig a szentségház az Oltárszentséggel a presbitériumban van, a pap, a diakónus és a többi szolgálattevő térdet hajt, amikor az oltár elé ér vagy az oltártól távozik, a mise alatt azonban nincs térdhajtás.”

A *Rituale Cisterciense* 1998 43. oldalán megtaláljuk azokat a pontokat, amelyekben a Ciszterci Rend eltérhet az időszzerű római misekönyvtől. A 2.2.a. pontban a következő rendelkezést találjuk: „Arómai rítusbanelőírt térdhajtás helyett mély meghajlás.”

Ésszerű lehet talán, ha az egyes monostorokban megőrizzük a már bevett és ismerős szokásokat. Mindenképp jó lenne viszont, ha egyszer alapvetően elgondolkodnánk a testtartásokról és a mozgásokról a liturgián egyrészt azért, hogy meg tudjuk ragadni azt a mély értelmet, amelyet hordoznak, másrészt pedig, hogy így saját liturgikus lelkiségünk számára is gyümölcsözővé válhassanak.

Liturgikus témák az Egyházból és a Rendből

Ordo Cantus Officii – Ferenc pápa első liturgikus könyve eljutott az approbációig. Az *Ordo Cantus Officii* 2. kiadásáról van szó. Az első kiadást, amely 1983-ban jelent meg II. János Pál pápa idejében, alaposan átdolgozták és kibővítették. Egy kicsit humoros, hogy annak a jezsuita-pápának, aki soha nem énekel, első liturgikus könyve a liturgikus énekre vonatkozik. Ez a könyv mégis fontos lépést jelent, amelyre már a liturgikus reform óta várakozunk. A *Liturgia Horarum* kidolgozása óta a tartalom volt inkább a hangsúlyos, és nem az, hogy valóban el is lehessen énekelni az egyes részeket. Olyan antifónákat vettek például tervbe, amelyek a gregorián zenei hagyományban nem léteznek. Azoknak az antifonáriumnak, amelyek át akarták venni a *Liturgia Horarum* elrendezését, vagy más antifónákat kellett keresniük, vagy saját antifónákat kellett összeállítaniuk. Különösen is jelentősek itt az évközi vasárnapok Magnificat és a Benedictus antifónái. Mindhárom említett könyv a maga útját járja ezzel kapcsolatban: a *Liturgia Horarum*-ban az első és a második vesperás Magnificat- és Benedictus-antifónái számára egyaránt találhatunk olyan szöveget, amely az evangéliumhoz igazodik, és az A, B, C évhez is illeszkedik. Az *Ordo cantus officii* 1983-ban olyan antifónát találunk az első vesperásra, amely minden évben azonos. A laudes és a második vesperás antifónája viszont A, B, C év szerint változik. Az *Ordo cantus officii* 2015-ben általában más antifónákat találunk, mint az 1983-as kiadásban és a *Liturgia horarum*-ban. Az első vesperás antifónái a vasárnapi vigília-olvasmányokhoz igazodnak. Választani lehet közülük azonban aszerint, hogy az olvasmányoknál az egyéves vagy a kétéves beosztást használjuk. Az új könyv ebből a szempontból összezavarodásra ad csak alkalmat, nem pedig az elrendezésre és a rendre. Az új szenteket illetően viszont jó javaslatokat is találunk benne: pl. antifónákat. Meg kell még említenünk, hogy ebben a könyvben egyetlen kottát sem találunk. Egy jegyzékről van csak szó, amely feltünteti a forrásokat, ahol a kívánt kottákat megtalálhatjuk. Azáltal, hogy *editiotypica*-nak nyilvánították, a breviáriumok és antifonáriumok átdolgozásakor jó lenne belőle merítenünk, különösen, ha a nyelv a latin.

Pío Heredia Zubía-nak és tizenhét társának boldoggá avatása a Reformált Ciszterciak Rendjéből 2015. október 3-án – Rendünk nagy örömmel fogadja a tizennyolc spanyolországi szerzetes boldoggá avatását. Az interneten nagyon sok információt kaphatunk róluk:

http://www.ocso.org/index.php?option=com_docman&Itemid=218&lang=en

Találunk itt miseszöveget olvasmányokkal, és egy letölthető, spanyol nyelvű teljes zsolozsmát.

Az új boldogok emléknapja: december 4. Angol, spanyol, francia, olasz és latin nyelven anapi főkönyörgés (collecta), és egy, a vigíliára szánt olvasmány is a rendelkezésünkre áll. Ezeket az alábbi helyen érhetjük el:

http://www.ocso.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1048:martyrs-of-viaceli-4&catid=37:general-news&Itemid=77&lang=en

Szép lenne mindenesetre, ha ezeknek a vértanúknak az emléknapja Rendünk némely monostorában meghonosodhatna.

Itt most az emléknap latin könyörgését idézném csak:

Deus, Paternoster,
qui beatus Pium, presbyterum,
et socios, martyres,
Matre Dei adiuuante, imitatore Christi
usque ad effusionem sanguinis effecisti,
concede, quaesumus, ut, eorum exemplo et intercessione,
fidei verbo operibusque firmiter profiteamur.
Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum,
qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus,
per omnia saecula saeculorum.

Az emléknap perikópái a következők:

- Olvasmány: Jel 12,10-12a
- Zsoltár: 125,1-2ab.2cd-3.4-5.6
- Alleluja-vers: Jn 12,25: „Qui dicit animam suam in hoc mundo, invitam aeternam custodiet eam.”
- Evangélium: Mt 10,28-33

Direktorium divini officii – Ahogy minden évben, úgy idén is megküldték a Rend minden monostorának a rendi direktóriumot. Nagy hálával tartozunk ezért Poblet apátságának. Különösen is köszönetet mondunk Xavier testvérnek és Lluís atyának, akik ezt a szolgálatot a háttérben elvégzik. Tudom, hogy sok monostorban a kántorok veszik csak kezükbe ezt a direktóriumot, amit nagyon sajnálatosnak is tartok. A direktóriumban ugyanis olyan liturgikus kapcsolat fejeződik ki Rendünkön belül, amelyet ápolnunk kellene. Arra is szeretnék meghívni mindenkit, hogy maradjon időszerű a direktórium. Kérem ezért, hogy ha némely monostorban időközben kiestek bizonyos emléknapok, vagy ha újak születtek, értesítsék erről e-mailben Xavier testvért: biblioteca@poblet.cat

Magistri Liturgiae – Rendünk deklarációja (2000) a monostor tisztségviselői között a „liturgia mesterét” is számon tartja. A 101-es pontban a következőket olvassuk: „A liturgia mestere legyen az apát segítségére a szentmise és a közös imádság méltó végzésének előkészítésében és megszervezésében.” Azt gondolom, fontos volna monostorainkban újjáéleszteni, vagy éppen bevezetni ezt a szolgálatot. Sok monostorban a kántor, vagy maga az előjáró gondoskodik minderről, ami a liturgiát illetően fontos. Ez is jó. Biztosan ésszerű és szükséges volna azonban, ha minden monostorban lenne egy liturgiáért felelős személy, aki a liturgikus témákban továbbképzésekben részesül, és összeköttetésben is van olyanokkal, akik hasonlóan gondolkodnak. Ezek a személyek azután szükség szerint a szertartó

szolgálatát is elláthatják különösen akkor, amikor nagy szentmiséket kell előkészíteni vagy megünnepelni.

Szent Év | Irgalmasság Éve– 2015. december 8-án megkezdődik az Irgalmasság rendkívüli szentéve, amelyet Ferenc pápa az „Irgalmasság Évének” nyilvánított. Az év kezdetének nem véletlenül a II. Vatikáni Zsinat lezárásának 50. évfordulóját jelölték ki. Ezzel kapcsolatban sok információt, szöveget, javaslatot és ösztönzést találunk a Vatikán honlapján: www.vatican.va vagy: <http://www.iubilaeummisericordiae.va>. Liturgikus szempontból különösen az „új” votív misére szeretném felhívni a figyelmet, amelyet 2002 óta megtalálunk a latin *Missale Romanum*-ban. De ugyanígy minden azóta megjelent fordításban is megtalálható. Az „Irgalmasság Évében” különösen is helyénvalónak tűnik, ha tudatosan gyakrabban választjuk ki ezt a miseszöveget. Ésszerű volna továbbá, ha egy bűnök bocsánatáért mondott szentmisét, vagy olyan más, különleges alkalmakat is kínálhatnánk a közösségnek vagy a monostorba érkező személyeknek, amikor a bűnbánat szentségében részesülhetnek. A culpa – ahogy ezt némely közösségben gyakorolják is – szintén megfelelő segítséget nyújthat abban, hogy az egyes közösségekben újra megtapasztalják a tagok a kiengesztelődést és az irgalmasságot.

Levellem végéhez érve arra szeretném meghívni Önöket, hogy juttassák el hozzám mindazokat a kéréseiket, bírázataikat, javaslataikat, ösztönzéseiket, amelyek akár ehhez a liturgikus levélhez kapcsolódnak, akár általánosan a Renden belüli liturgikus munkára vonatkoznak. Szeretnék továbbá Mindnyájuknak boldog és áldott Karácsonyt kívánni.

P. Coelestin Nebel O.Cist.